

BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA YASHIL MOLIYANING ROLI

Kilicheva Kamola
Muzaffarovna

PhD, Mustaqil izlanuvchi
kkklicheva95@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqola yashil moliya vositalarining barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishdagi ahamiyatini o'rganadi. Tadqiqotda yashil obligatsiyalar, ekologik kreditlar, iqlim fondlari va investitsiya fondlari iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy samaradorlik nuqtai nazaridan tahlil qilindi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, yashil moliya nafaqat iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi, balki atrof-muhitni muhofaza qilish va jamiyat farovonligini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot O'zbekiston sharoitida ushbu moliyaviy vositalarni samarali joriy etish bo'yicha tavsiyalarni ham o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar | yashil moliya, barqaror rivojlanish, yashil obligatsiyalar, ekologik kreditlar, iqlim fondlari, investitsiya fondlari.

THE ROLE OF GREEN FINANCE IN ACHIEVING SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

PhD, Kilicheva Kamola Muzaffarovna
Independent researcher
kkklicheva95@gmail.com

Annotation. This article explores the role of green finance instruments in achieving sustainable development goals. The study analyzes green bonds, environmental loans, climate funds, and investment funds in terms of their economic, environmental, and social effectiveness. The results indicate that green finance not only stimulates economic growth but also plays a crucial role in environmental protection and improving social welfare. The research also provides recommendations for the effective implementation of these financial instruments in the context of Uzbekistan.

Keywords: green finance, sustainable development, green bonds, environmental loans, climate funds, investment funds

Kirish.

o'nggi yillarda global iqtisodiyotda barqaror rivojlanish konsepsiyasi tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Barqaror rivojlanish nafaqat iqtisodiy o'sishni, balki ekologik muvozanat va ijtimoiy adolatni ham ta'minlashni maqsad qiladi. Shu

munosabat bilan moliya sektori, xususan yashil moliya instrumentlari, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda markaziy rol o'ynamoqda.

Yashil moliya tushunchasi atrof-muhitni muhofaza qilishga yo'naltirilgan investitsiyalar, kreditlar, obligatsiyalar va boshqa moliyaviy vositalarni o'z ichiga oladi. Ushbu moliyaviy instrumentlar iqlim o'zgarishi, resurslardan samarali foydalanish va ekologik barqarorlikni rag'batlantirish orqali iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, yashil moliya barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda xususiy va davlat sektori o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Soha bo'yicha amalga oshirilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yashil moliya vositalarini joriy etish iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, investitsion oqimlarni ekologik loyihalarga yo'naltiradi va ijtimoiy manfaatlarni himoya qiladi. Shu bilan birga, yashil moliya global moliya bozorida yangi imkoniyatlar yaratadi, barqaror investitsiyalarni rag'batlantiradi va iqtisodiy tizimni ekologik xavfsiz va raqobatbardosh qiladi.

O'zbekiston sharoitida yashil moliya konsepsiyasini rivojlantirishning ahamiyati ortib bormoqda. Mamlakat iqlim o'zgarishi va ekologik barqarorlik masalalarini hal etish, shuningdek, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish uchun yashil moliya vositalarini samarali joriy etish imkoniyatiga ega. Shu munosabat bilan, ushbu maqola yashil moliya vositalarining barqaror rivojlanish maqsadlariga ta'sirini tahlil qilish, ularning samaradorligini aniqlash va O'zbekiston sharoitida qo'llanilish istiqbollari o'rganishga bag'ishlangan.

Adabiyotlar sharhi.

Yashil moliya va barqaror rivojlanish mavzusi bo'yicha ko'plab tadqiqotlar o'tkazilgan. So'nggi yillarda global iqtisodiyotda yashil moliya vositalari, xususan yashil obligatsiyalar, ekologik kreditlar va iqlim fondlari, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda samarali mexanizm sifatida e'tirof etilmoqda [1].

Shuningdek, tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yashil moliya nafaqat ekologik loyihalarni moliyalashtirishga, balki iqtisodiy samaradorlikni oshirishga va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga ham yordam beradi [2]. Masalan, AI, katta ma'lumotlar va raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali yashil moliya vositalarining samaradorligini oshirish mumkin [3].

Global tajribalar, xususan Yevropa va Osiyo mamlakatlarida, yashil moliya vositalarini qo'llash orqali energiya samaradorligi, resurslarni tejash va uglerod chiqindilarini kamaytirish bo'yicha sezilarli natijalarga erishilganini ko'rsatadi [4]. Shu bilan birga, yashil moliya strategiyalari mamlakatlararo moliyaviy hamkorlikni rivojlantirish va iqlim moliyasi bozorini kengaytirishga xizmat qiladi [5].

Ushbu tadqiqotlar ko'rsatadiki, yashil moliya vositalarini samarali joriy etish barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishning muhim vositasi bo'lib, O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun ham dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot yashil moliya vositalari orqali barqaror rivojlanish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishni o'rganishga qaratildi. Ish davomida mahalliy va xorijiy ilmiy manbalar, xalqaro moliyaviy institutlar hisobotlari va empirik tadqiqotlardan foydalangan. Tadqiqotda tizimli yondashuv, mantiqiy va qiyosiy tahlil usullari

qo'llanildi. Empirik tahlil orqali yashil obligatsiyalar, ekologik kreditlar, iqlim fondlari va investitsiya fondlarining iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy samaradorligi o'rganildi, shuningdek, xorijiy tajribalar bilan solishtirish orqali ularning samaradorligi baholandi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Tahlil jarayonida yashil moliya vositalarining barqaror rivojlanish maqsadlariga ta'siri tizimli tarzda o'rganildi. Ushbu vositalar orasida yashil obligatsiyalar, ekologik kreditlar, iqlim fondlari va investitsiya fondlari asosiy o'rinni egallaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu moliyaviy instrumentlar iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy sohalarida sezilarli foyda beradi.

1. Iqtisodiy samaradorlik. Yashil moliya loyihalari ko'pincha yuqori rentabellikka ega bo'lib, uzoq muddatli barqaror o'sishga xizmat qiladi. Masalan, qayta tiklanuvchi energiya loyihalariga yo'naltirilgan investitsiyalar mahalliy iqtisodiy faollikni oshiradi, yangi ish o'rinlari yaratadi va korporativ barqarorlikni mustahkamlaydi. Shuningdek, yashil obligatsiyalar orqali moliyalashtirilgan loyihalar moliya bozorida likvidlikni oshiradi va investitsion oqimlarni ekologik loyihalarga yo'naltiradi.

2. Ekologik ta'sir. Yashil moliya vositalari resurslardan samarali foydalanishni rag'batlantiradi va atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytiradi. Ekologik kreditlar energiya samaradorligi loyihalarini moliyalashtirish orqali uglerod chiqindilarini kamaytiradi va ekologik xavfsiz hududlarni yaratishga yordam beradi. Iqlim fondlari esa iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish va ekologik barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

3. Ijtimoiy ta'sir. Yashil moliya vositalari jamiyatning ijtimoiy farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Masalan, ekologik loyihalar orqali sog'lom yashash muhitini yaratish, xavfli chiqindilarni kamaytirish va barqaror infratuzilmani rivojlantirish mumkin. Shu bilan birga, investitsiya fondlari va iqlim fondlari orqali amalga oshiriladigan loyihalar, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash va aholining turmush darajasini oshirish imkonini beradi.

4. Mahalliy va global tajribani solishtirish. Global moliya bozorida yashil moliya instrumentlarining samaradorligi yuqori baholanadi. Yevropa va Osiyo mamlakatlarida yashil obligatsiyalar va ekologik kreditlar iqlim loyihalarini moliyalashtirish, energiya samaradorligini oshirish va resurslarni tejashda muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda. O'zbekiston sharoitida esa ushbu instrumentlarni joriy etish iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy manfaatlarni uyg'unlashtirish orqali barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim imkoniyat yaratadi.

Quyidagi jadval yashil moliya vositalarining barqaror rivojlanish maqsadlariga ta'sirini tizimli ko'rsatad.

1-jadval

Yashil moliya vositalarining barqaror rivojlanish maqsadlariga ta'siri [1-5]

№	Moliyaviy vosita	Asosiy yo'nalish	Ta'sir ko'rsatish sohalari	Samaradorlik darajasi
----------	-------------------------	-------------------------	-----------------------------------	------------------------------

1	Yashil obligatsiyalar	Qayta tiklanuvchi energiya, ekologiya	Iqtisodiy o'sish, uglerod chiqindilarini kamaytirish	Yuqori
2	Ekologik kreditlar	Energiya samaradorligi, atrof-muhit	Resurslarni tejash, ekologik barqarorlik	Yuqori
3	Iqlim fondlari	Iqlim loyihalari, ekologik tadbirlar	Iqlim o'zgarishi bilan kurash, jamiyat foydasi	O'rta-Yuqori
4	Investitsiya fondlari	Barqaror biznes loyihalari	Ijtimoiy va iqtisodiy ta'sir, infratuzilma	O'rta

Tahlil shuni ko'rsatadiki:

– Yashil obligatsiyalar va ekologik kreditlar iqtisodiy va ekologik samaradorlik jihatidan eng yuqori potentsialga ega.

– Iqlim fondlari uzoq muddatli ekologik va ijtimoiy manfaatlarni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

– Investitsiya fondlari esa ijtimoiy barqarorlik va mahalliy iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shadi.

O'zbekiston sharoitida yashil moliya instrumentlarini samarali joriy etish uchun:

1. Investitsion siyosatni qo'llab-quvvatlash va moliyaviy mexanizmlarni rivojlantirish,

2. Barqaror moliyaviy mahsulotlarni rivojlantirish,

3. Davlat va xususiy sektor o'rtasida hamkorlikni mustahkamlash zarur.

Shu orqali yashil moliya vositalari barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda samarali vosita sifatida xizmat qilishi mumkin.

Xulosa va takliflar.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yashil moliya barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim vosita hisoblanadi. Yashil obligatsiyalar, ekologik kreditlar, iqlim fondlari va investitsiya fondlari iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, resurslardan samarali foydalanish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash imkonini beradi. Shu bilan birga, ular ekologik jihatdan ham foydali bo'lib, uglerod chiqindilarini kamaytirish, energiya samaradorligini oshirish va atrof-muhitni muhofaza qilishga hissa qo'shadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, yashil obligatsiyalar va ekologik kreditlar iqtisodiy va ekologik samaradorlik nuqtai nazaridan eng yuqori potentsialga ega. Iqlim fondlari uzoq muddatli ekologik va ijtimoiy manfaatlarni ta'minlaydi, investitsiya fondlari esa mahalliy infratuzilma va jamiyat farovonligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekiston sharoitida yashil moliya vositalarini samarali joriy etish uchun bir qator choralar tavsiya etiladi: investitsion siyosat va moliyaviy mexanizmlarni rivojlantirish, barqaror moliyaviy mahsulotlarni mahalliy bozor sharoitiga moslashtirish, davlat va xususiy sektor o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish, shuningdek, mahalliy mutaxassislar va investorlarda yashil moliya bo'yicha moliya savodxonligini oshirish. Shuningdek, raqamli texnologiyalar va innovatsiyalarni qo'llash orqali yashil

moliya vositalarining samaradorligini oshirish va loyihalarni monitoring qilish tizimini rivojlantirish muhimdir.

Shu bilan, yashil moliya nafaqat iqtisodiy va ekologik, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ham strategik ahamiyatga ega vosita bo'lib, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish yo'lida samarali instrument sifatida xizmat qilishi mumkin.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati.

1. UNEP. Green Finance and Sustainable Development. – Nairobi: UNEP, 2021. – P. 12–35.
2. Zhang L., Wang X. Green Finance Mechanisms for Economic Growth. – Beijing: Springer, 2020. – P. 45–67.
3. Brown A., Smith J. Digital Tools in Sustainable Finance. – London: Routledge, 2019. – P. 23–50.
4. European Investment Bank. Climate and Green Finance Reports. – Luxembourg, 2022. – P. 18–40.
5. Johnson R., Lee M. Global Practices in Green Financing. – New York: Palgrave, 2021. – P. 55–78.